

Rapport 2012:9

Provgropar inom Kristianstad 4:4

Arkeologisk förundersökning 2012

Christer Carlsson

Rapport 2012:9

Provgropar inom Kristianstad 4:4

Arkeologisk förundersökning 2012

Christer Carlsson

Fornlämningsnr: 93
Kristianstad 4:4
Kristianstad stad
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2012 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2012:9

Omslag: Provgrop 1. Foto: Christer Carlsson

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Läge och topografi	5
Historik och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	8
Administrativa uppgifter	9
Bilagor Profiler	11

Fig.1. Kristianstad i Kristianstad kommun, Skåne.

Fig. 2. Undersökningsområdets läge i Kristianstad.

Sammanfattning

Sydsvensk Arkeologi AB har utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Kristianstad 4:4 i Kristianstad stad, Kristianstad kommun, Skåne län. Undersökningen föranleddes av planerad husbyggnation och genomfördes på så sätt att ett antal provgropar grävdes inom exploateringsområdet. Vid arbetena påträffades ett flertal raserings- och utfyllnadslager, men området bedömdes kunna bebyggas utan vidare antikvariska insatser.

Inledning

Sydsvensk Arkeologi AB utförde den 9 februari 2012 en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Kristianstad 4:4 i de södra delarna av Kristianstad innerstad. Exploatören AB Kristianstadsbyggen planerar att uppföra bostadshus inom delar av ovan nämnda fastighet (Fig. 1-2).

Läge och topografi

Undersökningsområdet uppgick till ca 10 000 m² och var beläget inom de södra delarna av Kristianstad innerstad. Exploateringsområdet är beläget på en höjd av ca 2-3 m.ö.h och avgränsas i norr av Tivoliparken, i söder av Flickskolan och i öster av Västra Boulevarden och den där befintliga järnvägen. I väster avgränsas området av ett sidospår till järnvägen.

Historik och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet var beläget inom de södra delarna av Kristianstad innerstad, vilken utgörs av fornlämningsområdet RAÄ 93. Kristianstads historiska stadsplan utgjordes av ett rektangulärt och regelmässigt gatunät, med en kvarters- och tomtindelning omfattande sammanlagt 190 tomter inneslutna av en bastionförsedd fästningsvall. Stadsområdet mätte ca 700 x 240 m (Andersson & Lindbom 1976, s 38 ff.). Fästningen bestod av ett så kallat nederländskt vallsystem och det var första gången detta försvarssystem användes i Norden. För flankeringsförsvaret fanns totalt tio bastioner, en i varje hörn och tre på vardera långsidan. Vallsträckorna mellan bastionerna var raka på långsidorna och brutna på kortsidorna för att ge skydd åt de båda stadsportarna. Fästningsverken omgavs av en vallgrav. Med tiden tillkom utanverk i form av så kallade raveliner eller redutter, en framför vardera stadsport. Under åren förföll befästningsverken, byggdes sedan ut och förföll igen. Den slutliga raseringen av vallar och bastioner påbörjades år 1848 och pågick sedan under många år (ibid 1984, s 70 ff.). Det aktuella under-

sökningsområdet var beläget strax väster om försvarsverken, inom en yta som under 1600-, 1700- och början av 1800-talet utgjordes av en strandzon ned mot Helgeå.

Undersökningresultat

Totalt 5 provgropar togs upp inom undersökningsområdet (Bilaga 1). Provgroparna togs dels upp med ambitionen att upptäcka eventuella lämningar efter Kristianstads äldre befästningar och bebyggelse, dels med syfte att samla in miljöprover från olika nivåer i groparna. Personal från Tyréns var därför närvarande vid arbetena och insamlingen av proverna genomfördes parallellt med den arkeologiska undersökningen. Provgroparna spreds därför ut inom undersökningsområdet, där chansen att stöta på lämningar från såväl äldre bebyggelse som eventuella föroreningar bedömdes vara som störst.

De fem groparna innehöll samtliga tegel, murbruk och andra byggnadsmässiga lämningar. Dessa lämningar är sannolikt raseringslager från staden, vilka har använts som utfyllnadsmassor för att fylla ut det tidigare mycket låglänta och fuktiga området mellan stadens befästningar i öster och Helgeå i väster. Däremot påträffades inga regelrätta konstruktioner eller huslämningar i någon av groparna. Samtliga provgropar grävdes ned till den sterila leran, vilket förorsakade att grundvattnet trängde in i botten på somliga av groparna. I raseringslagren förekom även ett visst fyndmaterial i form av yngre rödgods, porslin och bitar av glasbuteljer från perioden ca 1600-1900. Detta fyndmaterial var dock mycket fragmentariskt och påträffades dessutom i sin helhet i utfyllnadslager. Fynden insamlades därför inte, men deras närvaro noterades.

Provgrop 1

I provgrop 1, som låg i den nordöstra delen av undersökningsområdet, förekom ett ca 0,4 m tjockt matjordslager på toppen. Därunder följde ett ca 0,6 m tjockt sandlager, vilket gav intryck av att vara påfört eftersom ett ca 1 m tjockt raseringslager påträffades under detta sandlager. I raseringslagret förekom ett flertal stora stenar tillsammans med ett gulaktigt, smuligt kalkbruk. Detta raseringslager tolkades som utvräkta massor från stadens västra befästningsvall, vilken en gång gick längs med Västra Boulevarden, men bröts ned vid mitten av 1800-talet. Avståndet till eventuella bevarade lämningar från försvarsvallen bör dock befinna sig öster om det nu aktuella exploateringsområdet och bör således inte komma att beröras av den planerade byggnationen. Den sterila leran påträffades på ett djup av ca 2 m

under den nuvarande marknivån. Inga fynd syntes i lagren i gropen.

Provgrop 2

I provgrop 2 förekom ett ca 0,3 m tjockt matjordslager på toppen. Direkt under detta påträffades återigen påförd sand, som denna gång uppgick till en tjocklek av ca 0,9 m. Under denna sand förekom ett utfyllnadslager, vilket visade sig innehålla rikligt med tegel och kalkbruk. I detta lager förekom även enstaka bitar yngre rödgods från perioden 1600-1900-tal. Den sterila leran nåddes på ett djup av ca 1,6 m under den nuvarande marknivån.

Provgrop 3

I provgrop 3 förekom först ett ca 0,3 m tjockt matjordslager på toppen. Under detta följde ett nära 1,3 m tjockt påfört sandlager innan ett ca 0,4 m tjockt utfyllnadslager med tegel och kalkbruk framkom i rutan. Utfyllnadslagret innehöll enstaka bitar yngre rödgods. Under raseringslager förekom ett tunnt lager med enstaka kvistar och grenar, ett organiskt lager som gav intryck av att ha utgjort ett dräneringslager direkt på leran. Den sterila leran nåddes på ett djup av ca 2 m under den nuvarande marknivån.

Provgrop 4

Provgrop 4 innehöll ett ca 0,4 m tjockt matjordslager på toppen. Under detta förekom först ett ca 0,3 m tjockt påfört sandlager innan ett omfattande och ca 1,2 m tjockt utfyllnadslager med riklig förekomst av tegel och murbruk påträffades i rutan. Detta tjocka lager innehöll enstaka bitar av glas, porslin och yngre rödgods och sträckte sig ända ned till den sterila leran omkring 1,8 m under den nuvarande marknivån. I botten av provrutan förekom även en större sten, vilken sannolikt har vräcks ned tillsammans med utfyllnadsmassorna. I botten av provrutan började grundvattnet att strömma in.

Provgrop 5

I provruta 5 förekom först ett ca 0,3 m tjockt matjordslager innan ett 0,6 m tjockt sandlager påträffades. Enstaka bitar yngre rödgods samt en slaggbit påträffades i övergången mellan sanden och leran. Den sterila leran påträffades på ett djup av ca 0,9 m under den nuvarande marknivån.

Referenser

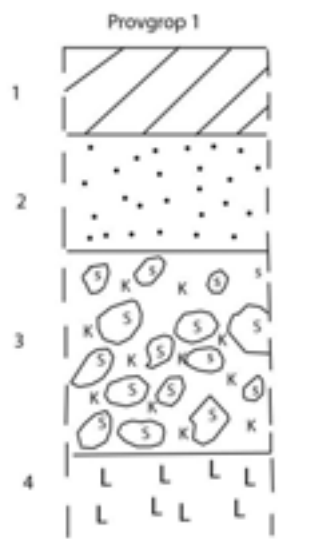
Andersson, T. & Lindbom, G. 1976. *Boken om Kristianstad*. Stockholm.

Carlsson, C. 2012. Fastigheten Kristianstad 4:4, Kristianstad stad, Sydsvensk Arkeologi AB.
Rapportserie 2012:1. Kristianstad.

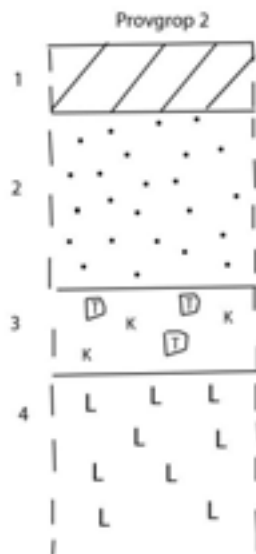
Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-2536-12
Datum för beslut:	2012 02 06
Projektnummer:	120007
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad
Fastighet:	Kristianstad 4:4
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D 2j
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon väst
X koordinat:	621210558
Y koordinat:	139715803
Höjdsystem:	RT 2000
M ö.h.	2-3 m ö h
Fältarbetstid:	9 februari 2012
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	8
Antal maskintimmar :	-
Exploateringsyta:	10 000 m ²
Undersökt yta:	15 m ²
Platschef:	Christer Carlsson
Personal:	Christer Carlsson
Uppdragsgivare:	Kristianstadsbyggen
Tidigare undersökningar:	Carlsson 20012
Dokumentationsmaterial:	Foton och ritningar, Regionmuseet i Kristianstad
Kostnader:	13 200 SEK

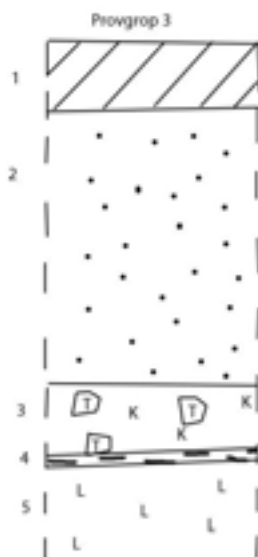
Bilagor Profiler

- 1 Matjord
- 2 Påförd, gulaktig sand
- 3 Räseringslager med murbruk
- 4 Gråaktig lera

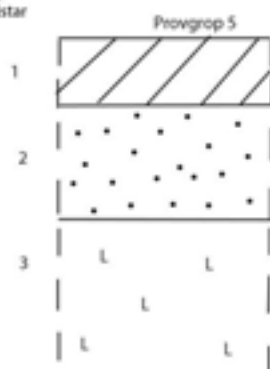
- 1 Matjord
- 2 Påförd, gulaktig sand
- 3 Utfyllnadslager, tegel & kalkbruk
- 4 Gråaktig lera

- 1 Matjord
- 2 Påförd, gulaktig sand
- 3 Utfyllnadslager, tegel & kalkbruk
- 4 Organiskt lager, kvistar
- 5 Gråaktig lera

- 1 Matjord
- 2 Påförd, gulaktig sand
- 3 Utfyllnadslager, tegel & kalkbruk
- 4 Nedväkt sten i botten av gropen
- 5 Gråaktig lera

- 1 Matjord
- 2 Påförd, gulaktig sand
- 3 Gråaktig lera

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2012

1. Fastigheten Kristianstad 4:4, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson
2. Innerstaden 1:14 – Södergatan, fornlämning 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
3. Skanörs kyrka och kyrkogård, Skanör med Falsterbo socken, Vellinge kommun, FU 2004 och 2005, Lars Salminen & Ingrid Gustin
4. Stallbyggnad vid Ugerups säteri, Köpinge socken, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
5. Invändiga arbeten i Vä kyrka, Vä socken, Kristianstad kommun, FU 2012, Christer Carlsson
6. Husbyggnation inom fastigheten 61:113, Gualöv socken, Bromölla kommun, SU 2011, Christer Carlsson
7. Öllsjö 67:1, Skepparslöv socken, Kristianstad kommun, AU 2011, Ylva Wickberg
8. Skanör 40:12, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
9. Provgropar inom Kristianstad 4.4, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson

